ХАЛЫҚҚА ХЫЗМЕТ—ӘДИЎЛИ МИННЕТ!

«ИНСОН ВА ҚОНУН» • КҮШ—ӘДИЛЛИКТЕ

Газета 1996—жыл 1-сентябрьден баслап шыға баслады

19 МАЙ 1997 жыл

№ 17 (24)

ДҮЙШЕМБИ

сатыўда еркин баҳада

АДАМ ХӘМ НЫЗАМ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҲУҚЫҚ ҚОРҒАЎ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ҲУҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

ЕВРОПА МУСТАҚИЛ ЎЗБЕКИСТОННИ ТАНИМОҚДА

Жаҳон жамоатчилигининг, биринчи навбатда ғарб дунёсининг Ўзбекистонга қизиқиши республикада мустақиллик эълон қилингандан сўнг айниқса авж олди. Ғарб ва шарқ ўртасидаги совуқ муносабатларнинг барҳам топа бошлаши ва коммунизмнинг инқирози коммунистик давлатлар ва Совет республикаларининг келажак мўлжаллари масаласи жаҳон жамоатчилигини қизиқтирмаслиги мумкин эмас», — деб ёзади Паул Георг Гайс «Ўрта Осиёда миллатларнинг шаклланиши» китобида.

Р. Кристнинг «Юз кунда дунёнинг ярмини айланиб» деган китоби мавзу доирасининг кенглиги жиҳатдан диққатга сазовор. Китоб сарлавҳаси Жюль Вернинг машҳур романига ўхшаб кетсада, саёҳатномада ғаройиб фантастик воқеалар эмас, реал ҳаёт қадамга олинган. Бир қарашда муаллиф «чексиз—чегарасиз кенгликлар»га саёҳат тавсифида Ж. Вернга эргашаётгандек туюлади, аслида бу саховатли замин бўйлаб кўп кезган синчков, теран мушоҳадали публицистнинг жиддий мулоҳазаларини қамраб олган. Германия, Австрия ва бошқа немисзабон мамлакатларда Ўзбекистон мустақиллик эълон қилинганидан ва Европа давлатлари билан бевосита дипломатик алоқалар ўрнатилганидан сўнг юртимизга, унинг иқтисодий, халқаро, маданий имкониятларига қизиқиш алоҳида аҳамият касб этганлигини таъкидлаш ўринлидир.

«Зюддойче цайтунг», «Франкфуртер аллгемайне», «Дас Парламент» «Берлинер Цайтунг» каби ўнлаб газеталар ва журналлар саҳифаларида Европа Иттифоқи ва немис нашриётлари чоп этган алоҳида китоблар—давоққлигимизнинг турли саҳифалари ўз ифодасини топмоқда. Немис—ўзбек жамияти чоп этаётган «Ўзбек—инфо» (жамият раиси жаноб доктор Вольф Бауер) журнали ҳам Ўзбекистонни билиш учун дарича вазифасини ўтаётганлиги қувонарлидир). Мазкур нашр саҳифаларида Бухоронинг 2500 йиллиги ҳақидаги, ўзбек—немис иқтисодий ҳамкорлиги Марказий Осиё ва Европани боғловчи кўприк эканлиги ҳақидаги, Парламент гуруҳларининг ўзаро ташрифлари, Орол денгизи болалари учун оби-ҳаёт, немис—ўзбек жамияти фаоллари ҳақидаги, инсонпарварлик ёрдами ва бошқа турфа мақола, ҳисобот ва ахборотлар ўқувчиларни бефарқ қолдирмаслиги шубҳасиздир.

Бонңда чоп этиладиган «Дас Парламент» ҳафталиги Осиёдаги собиқ Совет республикаларининг ҳозирги ҳаётини ўз ўқувчиларига ҳикоя қилиш учун махсус сон бағишлади. «Марказий Осиё ҳозирги кунда жаҳон эътибор майдонига айланганлиги тарихий воқеа ҳисобланади. Янги давр тарихида илк бор Каспийнинг ўнг ва сулидаги бу минтақа халқлари сиёсий ва ижтимоий тарихларини ўзлари белгилаш имконига эга бўлдилар. Россиянинг Осиёдаги собиқ мустамлакалари ўз озодликларини нурли истиқбол учун фойдаланиш бу халқларнинг ўзигагина боғлиқдир».—деб ёзилади газета бош мақоласида.

Германиянинг мамлакатимиз расмий сафар билан бўлган ташқи ишлар вазири Клаус Кинкель жаноблари газета мухбири Вернд Йоханн билан ўтказган мусоҳабасида «Германия Марказий Осиёнинг катта нефт ва газ заҳираларини ишга тушириш бўйича халқаро мусобақада ўзини «иқтисодий рақиб» сифатида эмас, балки тенг иштирокчи деб билади. Бу ҳудудда буюртмачига ҳам, ишни амалга оширувчиларнинг барчасига фаолият учун майдон етарли. Немис томони яхши имкониятларга эга. Фойдали қазилмалар заҳираси ва немис саноати эришган «нау—хау» ҳар икки томон учун идеал шароит», деди.

Шунингдек, мазкур газетада Бамберг университети профессори доктор Берт Фрагнернинг «Қадимги тарихни битиш давом эттирилади», эркин публицист Хорри Шурделнинг «Туркистон Осиёнинг Европа сари кўприги», Штутгартдаги Линден музейи раҳбари, профессор доктор Йоханнес Калтернинг Ипак йўли асрлар оша афсона ва реалликларда» деб номланган мақоласи юртимизнинг тарихий, маданий, ҳозирги куни ҳақида немис ўқувчисида муайян тасаввур ҳосил қилади.

Л. Рцехак Амир Темур ҳақидаги мақоласида Соҳибқироннинг «Куч—адолатда» деган ҳикматли эътибор қаратиб, бу ўринда «Куч мудофаа, муҳофаза кафолати деган маънони англатади. Ўз фуқароларини ўз кучига суянган ҳолда муҳофаза қила олган ҳукмдор чинакам ҳукмдордир»,—деган хулосага келади.

Шуниси эътиборлики, муаллиф Амир Темур ҳақидаги Москва ва бошқа жойларда тўқилган манбаларга эмас, ўзбекистонлик олимлар фикрларига таянади.

Умуман, немис матбуотида диёримиз ва унинг кишилари ҳақида қанча кўп материал эълон қилинса, немислар шунча кўп ахборот маълумотга эга бўладилар. Айни вақтда улар алоқаларни ўрганувчилар учун тадқиқот манбаи бўлиши шубҳасиздир.

Шавкат КАРИМОВ.

ҲӘЗИРЕТИ ДИЙХАН МИЙНЕТИН ЗАЯ ЕТПЕЙИК

Үлкемизге бәҳәрдиң шуғла шашқан нурлы қуяшы түсип бәрше дийханларымызды қуўанышқа бөлемекте. Мине дийханларымыздың өз қоллары менен егип дөретиўшилик мийнет ислеп, нәтийжеде көгертип нәрестедей әлпешлеген гүзлик бийдай атызлары көгис липасларға бөленип көзге тасланбақта.

Аўыл хожалығы егинлериниң зая болыўына қарсы гүресті күшейтиў бойынша қосымша илажлар ҳаққында Өзбекстан Республикасы Президентиниң пәрманы ҳәм ҳүкимет қарары шығарылды.

Мине усы пәрман ҳәм қарар талаплары бойынша егилген егинлерди зая етиў жағдайларын есапқа алып, оларға көрилип атырған илажлар ҳаққында Қанлыкөл районлық судының баслығы Рустем Ережепов пенен гүррицлестик.

Рустем район аймағында дақылларды заялаўға қарсы гүресиў ҳәмде нызам бузыўшыларға көрилип атырған шаралар ҳаққында айтсаңыз?

Халқымыздың ырысқы несийбесин заялатып аяқтың астына бастырмаўымыз ушын, дийханларымыздың ҳадал мийнетине бизлерде сүйениш болыўда район суды тәрепинен нызамлы қәдени бузыўшыларға тийисли шаралар көрилди. «Алтынкөл» дийхан фермер хожалықлары бирлеспесинде жасаўшылар Қ. Насиўаевтан оның еки бас қара малы усы хожалықтың бийдай атызларына түсип, басқылап зая еткени ушын 722 сўм, З. Камаловадан 10 бас қара малы бийдайды заялаўға жол қойғаны ушын 3610 сўм, сондай-ақ усы бирлеспеде жасаўшылардан Б. Өтениязовтан 361 сўм, К. Шараповтан 2823 сўм, усындай жуўапкерсизликке жол қойғаны ушын Т. Хакимниязовтан 1200 сўм, К. Тилеўмуратовтан 8600 сўм өндирилип алынып «Алтынкөл» хожалығының пайдасына өткерилди. Көрип отырғанымыздай гейпара пуқаралар халықтың ырысқы несийбесине жуўапкерсизлик пенен қарап егинди заялаўға жол қойып отыр.

«Бескөпир» дийхан фермер хожалықлары бирлеспесинде усындай жуўапкерсизликке жол қойған гейпара пуқаралардың маллары иркилип, оларға да, тийисли шаралар көрилди. Әсиресе М. Төлеповқа биреў яки екеў емес, отыз тоғыз бас қой ешкисиниң усы хожалықтың бийдай атызына түсип, заялағаны күтә ашынарлы аўҳал. Бул жуўапкерсизлик ушын жанлық ийесинен 2240 сўм, район орайында жасаўшы Т. Қожановтың еки бас қара малы М. Нурмухамедов атындағы дийхан фермер хожалықлары бирлеспесиниң бийдай атызына түсип, басқылап заялағаны ушын 473 сўм, усы хожалықта жасаўшы Е. Гүлимовтан 1184 сўм, Т. Қалбаевтан 947 сўм, Қуламет жыраў атындағы ширкетлер бирлеспесиниң турғыны Н. Бекбергеновтың бир бас жылқысы «Киндик өзек» ширкетлер бирлеспесиниң бийдай атызына түсип, басқылап заялағаны ушын 1020 сўм, «Киндик өзек» ширкетлер бирлеспесиниң турғыны Ю. Қыдырниязовтың алты бас қара малы усы бирлеспесиниң бийдай атызына түсип, заялағаны ушын 9324 сўм муғдарында мал ийелеринен суд билиги менен жоқарыда көрсетилген хожалықлардың пайдасына өндирип берилди. Егерде бул пуқаралар өз малларына ийелик етип, егинлерди заялаўға жол қоймағанында жуўапкерсизликке берилмегенинде, биринишиден халқымыздың ырысқы несийбеси зая болмағаны, екиншиден зыян ушын өндирилип алынған қаражетлер өз бала-шағаларының пайдасы ушын жумсалған болар еди. Сонлықтан бизиң өтинишимиз ҳәр бир пуқара өз малларына ийелик етип дәнли егинлерди басқылатыўға жол қоймаса екен деймиз. Ягный дийханларымыздың ҳадал тер төгип ислеген мийнети зая болмаса екен деп тәшўишленемиз.

Жаңаберген ТАҢЫРБЕРГЕНОВ,

Қаңлыкөл районы.

Республика жаңалықлары

СУДТЫҢ ЖАҢА ИМӘРАТЫ

Усы жыл 9-май күни Маңғыт қаласында судтың жаңа имараты ашылды.

Бул салтанатлы ашылыўды район ҳәкими Ф. Ерманов қысқаша кирис сөз бенен ашты. Оннан соң сөзге Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң 1 орынбасары Р. Юлдашев, Әдиллик Министри Ф. Низамов, Қарақалпақстан Жоқарғы Судының баслығы П. Айтниязовлар сөзге шықты ҳәм байрам менен қутлықлады.

Жаңа имараттың қурылыс баҳасы 8,5 млн. сўм болып, бул жумысларды Әмиўдәрья районындағы 304 ПМК ның қолы гүл қурылысшылары әмелге асырды.

Жаңадан иске түскен әдиллик үйинде район нотариус бөлими, адвокатлар коллегиясы ҳәм жайласқан.

ҚОСПА МӘЖИЛИС

Усы жылдың 8 май күни Қарақалпақстан Жоқарғы Судының ҳәм Әдиллик Министрлигиниң қоспа семинар кеңеси болып өтти.

Семинар—кеңесте Қарақалпақстан Жоқарғы Судының баслығы П. Айтниязов, Әдиллик Министри Ф. Низамовлар сөзге шықты.

Семинар—кеңесте: Бириншщ—Қарақалпақстан Республикасының 1997 жыл 1-кварталында район ҳәм қала судларының жумыслары ҳаққында.

Екинши—Өзбекстан Республикасы Олий Судының 1996 жыл 20-декабрдеги Пленумдағы қабыл қылынған қарарларының бежерилиўи ҳаққындағы мәселелер көрип шығылды.

Екинши мәселе бойынша Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Судының ағзалары Б. Бегжанова, Г. Базарбаева, К. Төребаев, Д. Суюнова, Д. Халмуратовлар баянат жасады.

Додаланған мәселелер бойынша семинар қатнасыўшылары өз-ара сораў жуўаплар алмасты.

Көрилген мәселелер бойынша тийисли қарарлар қабыл етилди.

Н. ТӨРЕБАЕВ
газетаның арнаўлы хабаршысы.

БҮГИНГИ САНДА

2-бетте
Жиноятчиликка қарши курашайлик
Қарыўлы милиция қылмыскерден қорықпайды.
3-бетте
Салық — мәмлекет қазнасын толтырыўдың тийкарғы тутқасы
Миллийлигимизге жат иллет (суд залынан)
4-бетте
Тасқа айланған жүрек (гүрриң)
Талапшаңлық керек

ЖИНОЯТЧИЛИККА ҚАРШИ КУРАШАЙЛИК

Тўрткул туманида ҳуқуқни муҳофаза қилиш борасида сўнгги йилларда бирмунча ишлар олиб борилди. Бунда туман прокуратурасининг кундалик ишлари яхши самара келтирмоқда. Бизнинг суҳбатдошимиз туман прокурори адлия маслаҳатчиси Ш. Н. АБЕРКУЛОВ:

—Тўрткўл туман прокуратураси Ўзбекистан Республикаси Бош прокурорининг ва Қорақалпоғистон Республикаси прокурорининг Буйруқлари ҳамда Кўрсатмаларини бошчиликка олиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Ҳукуматининг, Қорақалпоғистон Республикаси Жоқарғы Кенеси ва Ҳукуматининг Фармон ва Қарорларининг ижросини таъминлаш бўйича назорат фаолиятини олиб бориб, бир қатор ишларни амалга оширди. Жумладан, 1996 йилда умумий назорат тартибида 51 та текширувлар ўтказилди. Аниқланган ғайриқонуний актларни бекор қилиш тўғрисида 10 та протест келтирилди. Ўтказилган текширишларда аниқланган қонунбузилиш ҳолатларини бартараф қилиш тўғрисида 90 та тақдимномалар келтиради ва бу тақдимномалар меҳнат жамоаларида кўриб чиқилиб 219 ходим интизомий, 34 ходим моддий жавобгарликка тортилган. Ўтказилган текширишларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонлари, Ҳукумат қарорлари бузилишига йўл қўйган ҳолатлар аниқланиб, прокурорнинг қарорлари асосида 69 та корхона ва ташкилот раҳбарлари ҳамда жисмоний шахслар маъмурий жавобгарликка тортилган. Шунингдек, қонунбузилиш ҳолатларини зудлик билан бартараф қилиш ҳақида 24 та амрномалар берилган. Ўз хизмат вазифасига етарли даражада этиборсизликка йўл қўйиб, натижада қонун бузилиши ҳолатлари аниқланиши юзасидан 66 та мансабдор шахсларга ёзма равишда огоҳлантириш берилди. Ўтказилган текширувлар натижасида давлат ва жамоат ташкилотларига етказилган моддий зарар 11599 сўм айбдор шахслар томонидан ихтиёрий равишда ундирилган. Бундан ташқари 9506 сўмлик моддий зарар прокурорнинг даъво аризаси бўйича суд орқали ундирилган.

1996 йил давомида умумий назорат тартибида ўтказилган текширувлар натижаси бўйича 2 та жиноят иши қўзғатилиб, айблов хулосаси билан тугалланиб судга юборилди ва суд ҳукми чиқарилиб 2 нафар судланувчига нисбатан тегишли жазо чораси белгиланган.

1996 йил давомида туман прокуратураси ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимлари ва кенг жамоатчилик ёрдамида жиноятчиликка қарши ҳуқуқбузарликка қарши кураш олиб бориб, жиноятнинг олдини олиш, уни келтириб чиқарадиған шарт-шароитларни аниқлаш юзасидан бир қанча ижобий ишларни амалга оширди. Туман бўйича жиноятчилик таҳлил қилиниб, рақамларга мурожаат қилган ҳолда жиноятчилик турлари бўйича кўриб чиқилганда 1995 йилга қараганда 1996 йилда умумий содир қилинган жиноятлар сони 9 % камайишига эришилди. Яъни 1995 йилда 223 та жиноят содир қилинган бўлса, 1996 йилда 203 та жиноят қайд этилган. Шунинг билан бирга баъзи турдаги жиноятлар: масалан, номусга тегиш 1995 йилда 1 та жиноят қайд этилган бўлса, 1996 йилда 7 та жиноят қайд этилган, фирибгарлик 1995 йилда 3 та жиноят қайд этилган бўлса, 1996 йилда жиноятнинг бу туридан 6 таси қайд этилган. Транспортни олиб қочиш 1995 йилда 1 факт қайд этилган, 1996 йилда 4 факт рўйхатга олинган. Гиёҳвандлик модда билан боғлиқ жиноятлар 1995 йилда 27 факт рўйхатга олинган бўлса, 1996 йилда 34 факт рўйхатга олинган.

Туман ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ўтган йилга солиштирганда 1996 йилда ўсган жиноятлар турларининг, умуман жиноятчиликнинг олдини олиш ва унга қарши курашни кучайтириш мақсадида бу йил махсус Программа асосида, шунингдек гиёҳвандлик жиноятларига қарши кураш бўйича К. Р. ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан тузилиб тасдиқланган биргаликдаги Режа асосида иш олиб боради. Шу йўналиш бўйича, яъни гиёҳванд ўсимликларни экишга қарши курашни кучайтириш ва унга кенг жамоатчиликни жалб қилиш мақсадида, тумандаги барча хўжалик раҳбарлари ўз ҳудудларида таркибида наркотик модда бўлган ўсимликларни экилишига йўл қўймаслик хусусида огоҳлантирилди. Туман прокуратураси томонидан ҳар бир хўжалик корхона ва ташкилот раҳбарлари номига хат юборилиб, ўз ҳудудида содир қилинган жиноятлар ҳақида хабар бериб турилиши топширилди. Бироқ, айрим корхона ва ташкилот раҳбарлари, маҳаллий бошқарув, жамоа ташкилотлари томонидан ўз вақтида бизнинг бу талабимиз бажарилмасдан қолмоқда. Масалан, Тўрткўл туман судининг 6 март 1997 йил ҳукми билан Тўрткўл шаҳар, Ш. Рашидов кўчаси № 59 уйда яшовчи Маҳмуд Султанов ўзининг томорқа ер участкасига 1996 йил май ойида экиш қонун йўли билан ман қилинган бир туп кандир ўсимлигини экиб, парваришлаб ундан 15 грамм банг, 197 грамм марихуана олиб, шу наркотик моддаларини уйида сақлагани бўйича айбланиб, 4 йил муддатга озодликдам маҳрум қилинган.

Шунингдек, Тўрткўл шаҳар Ибн Сино кўчаси 3-уй, 8-квартирада яшовчи Жуманиёзова Патма Мадаминовнанинг уйи 1 март 1997 йил куни тинтув қилинганида, қонун билан сақлаш, истъемол қилиш, сотиш ман қилинган гиёҳванд восита ҳисобланган 4 грамм трияк сақланиб турилганлиги аниқланиб, ушбу факт бўйича жиноят иши қўзғатилиб ҳозирги вақтда тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Ушбу мисолларда кўрсатилганлардан албатта маҳалла қўмиталарининг раҳбарлари хабардор бўлган бўлишлари мумкин, лекин бу ҳақда улар томонидан хабар берилмади.

1996 йилда ичкилик оқибатида ўта оғир жиноятлар содир қилинганлик фактлари учради. Бегмурат Душиев А. Адакаев номли жамоа хўжалиги № 1 бригадасида яшаб, ҳеч қаерда ишламасдан юриб, 1996 йил 30 декабрь куни спиртли ичимликлар ичган маст ҳолда А. Дурдиев номли жамоа хўжалиги № 6 бригадасида яшовчи Моллабоев Рашиднинг тўйда бўлиб, тўй тарқаганидан кейин, ўзига нотаниш бўлган тўйга келган меҳмонлар билан уришиб, фуқаро Мерданни Авездурдиев ҳаёти учун муҳим бўлган органларига қасддан ўлдириш мақсадида уч маротаба пичоқ уриб, безорилик оқибатида одам ўлтирган факти бўйича Бегмурат Душиев Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 97-моддаси «ж», ва «л» бандлари билан айбланиб Қ. Р. Олий суди ҳукми билан 18 йил муддатга озодликдан маҳрум қилинди. Жойларда тўйларни охиригача тартибли ўтказилишини маҳалла қўмиталари, овул фуқаролар йиғинлари раҳбарлари таъмин қилганларида бундай нохуш аҳволлар содир бўлишига йўл қўйилмасдан, жиноятчиликнинг олди олинишига жамоатчилик томонидан ҳисса қўшилган бўлар эди. Негаки, жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш фақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг бурчлари бўлмасдан, балки ҳар бир фуқаронинг, ҳар бир корхона ва ташкилотлар раҳбарларининг ҳам вазифасидир.

Тўрткўл туман прокуратураси ўз фаолиятида 1996 йилда юборган камчиликларидан тегишли хулосалар чиқариб, 1997 йилда жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш борасида тегишли режалар ишлаб чиқган. Шу режалар асосида, тумандаги ҳуқуқни муҳофаза қилувчи маҳаллий бошқарув органлари ва кенг жамоатчилик ёрдамида тегишли ишларни олиб бориб, туманимизда ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг камайишига эришади.

Суҳбатдош: **Ж. ЖАЙЖОНОВ.**

ҚАРЫЎЛЫ МИЛИЦИЯ ҚЫЛМЫСКЕРДЕН ҚОРЫҚПАЙДЫ

Пенсиясын алып бир мүсәпир кемпир Орайлық базарға барды. Кемпир бийшара маңлайын терлетип, қарашайға қосып ишиўге тисине басқандай жумсақ «кәмпийт» алғысы келип сатыўшыға түйиншигинен ақшасын алып узатты. Оны аңлып турған уры қолындағы пулды қағып алды да, базар толы адамлардың арасы менен зып берди.

Адамгершилик қәсийетлерине кир түспеген бир-еки адам; «—Уры қашты, услаң!»—деп бақырысты. Урыға көзи түсип қалған қырағы милиция хызметкери Ғайбулла шаққан ҳәрекет ислеп, урының изинен жуўырып кетти. «Қорқып қашқан адам сүринип жығылады» дейтуғын еди. Бирақ, ол уры базардың аймағынан шығып, ҳәзирги Ерназар Алакөз көшесине түсип алып, арқаға қарай жол тартты. Ғайбулла оны Будённый көшесиниң бойында қуўып жетип қолға түсирди. Ҳүжжетлер дүзилип уры тийисли орынға тапсырылды.

Бул тараўда хызмет ислеп жүрип бундай ўақыяны ол талай рет көрген еди.

Базар... Бул жерде таң азаннан тап геўгим түскенше адамлардың ҳәрекети үзилмейди. Ҳәттеки базардың үйреншикли бийзарылары да усы жерде басы биригип, теңселисип, телмирип жүрген-жүрген. Қала берсе мүсәпир, майып, өзин-өзин қорлап жүрген мәскүнем, киши жастағы «үйреншик» урылар, қулласы айта берсең көп...

Көпшиликтиң жыйналған жеринде мәдениятлылық, тазалық, әсиресе жәмийетлик тәртипти сақлаў, булар ҳаққында түсиник жумысларын алып барыў оғада машақатлы. Қәпелимде бир ўақыя жүз берип қалса «милиция қайда?!» деген гәплер базарды жаңғыртады. Демек халыққа ҳәр бир қәдемде дерлик милиция керек деген жуўмаққа келемиз.

Сүўретте: (солдан оңға қарай) Нөкис қаласы ишки ислер бөлиминиң патруль посты хызметкерлери майор Өтепберген Қосбергенов, старшина Ғайбулла Бекбергенов, аға сержант Базарбай Хожабаевлар жумыс ўақтында

И. МАТЖАНОВтың түсирген сүўрети.

Нөкис қалалық ишки ислер бөлимине қараслы патруль посты хызмети ротасының сәркардасы, милиция майоры Өтепберген Қосбергеновқа хабарластық. Машақатлы кәсипте мысқаллап тәжирийбе топлаған, парасатлы басшы өз қараўында ислеп атырған милиция старшинасы Ғайбулла Бекбергенов ҳаққында жүдә қысқа ҳәм анық түсиник берди;

—... Мен Ғайбулла менен 1991 жылдың июнь айынан баслап бирге ислесип атырман. Милиция қатарына өз ерки менен келген кәсибине садық, қарыўлы жигит. Адамгершилиги де жақсы. Берилген тапсырманы булжытпай орынлап киятыр,—деди ол.

Буннан кейин биз Ғайбулланың өзи менен ушырастық. Ол Орайлық базар аймағында хызметте жүр екен.

— Ҳәзирги ўақытта Орайлық базарда жәмийетлик тәртипти сақлаўдың бағдары қалай? дегенимизде ол;

— Бизлерде тынымсыз ислеп атырмыз, бирақ соңғы пайытлары урылар жумысты гүжитип жиберди деп қойды бир гәпинде.

Расында да ҳәзир урылар жумысты гүжитип жиберди. Бул жеркенишли кәсипти талап көрип жүргенлер бурынлары тек түнде жумыс ислейди деп еситетуғын едик. Ал ҳәзир олар «графикти» созып, күндиз де қуры алақан қалмаўға үйренип баратыр. Себеби адамлар аўысық затының бәрин базарға алып шықты.

1997 жылдың дәслепки 4 айында Орайлық базарда ҳәр қыйлы 7 қылмыс ашылған, 172 пуқара майдашүйде тәртип бузыўшылық ислеп, тийисли ҳәкимшилик жазаға тартылған.

Усы жыл 4-апрель күни кешки саат 18.30 шамасында 1964 жылы туўылған, Нөкис қаласы, Высоковольтная көшесинде жасаўшы «Меркурий» киши кәрханасында жумысшы болып ислеўши Халила Айназаров Нөкис қаласының турғыны, II-топар майыбы И. Т. атлы пуқараның бир дана жемпирин базарда сатып турған жеринде урлап баратырғанда усланды.

22 апрель күни (1997) 1981 жылы туўылған, Нөкис қаласы Беруний көшесинде турыўшы 16 жасар Бахтияр Турдыев Нөкис қаласының турғыны С. М. ның жемпириниң шеп қалтасынан 600 сомын урлап алған пайытта усланды. Қылмыскерлерди қолға түсириўде Нөкис қаласының ишки ислер бөлимине қарасы патруль посты хызмети ротасының Орайлық базардағы бөлимшесиниң сәркардасы Ғайбулла Бекбергенов ҳәм оның кәсиплеслери Б. Хожабаев, П. Жумамуратов, А. Жанназаров, Р. Матсапаевлар қырағы хызмет иследи.

Ғайбулланың гәплерине қарағанда қалалық патруль посты хызмети ротасына милиция майоры Өтепберген Қосбергенов сәркарда болып келгели қалада тәртип жақсы жолға түсип, пост хызметкерлери де бурынғыдан тәўирлеў жумыс ислеп атырған қусайды.

Бир ашынарлы жери—Орайлық базарда жәмийетлик тәртипке жуўапкер милиция хызметкерлериниң жумыс бөлмесинде олар ушын қолайлы имканиятлар жоқ. Телефон аппаратынан пайдаланыў мүшкил иске айланбақта. Олар ҳәзирше тас қараңғы тар бөлмеде еплеп жумыс ислеп атыр. Базар әтирапында салынып атырған жаңа имаратлардан биреўи оларға несип етсе не жақсы? Тынышлықты қорғаў әҳмийетли ислердиң ең әҳмийетлиси екенлигин тағы бир терең ойласып алғанда бул мәселениң өз шешими табылар ма екен?—деген ойға кетесең.

Ғайбулла ҳаққында, оның бүгинги унамлы хызметлери ҳаққында жүдә көп фактлерди айтыў мүмкин. Ол Республика Жоқарғы Кеңесиниң, Нөкис қаласы ҳәкимиятының «Ҳүрмет жарлық»лары менен талай рет ақшалай сыйлықлар алды. Бул кәсипке усындай ғайратлы жигитлер еледе көп керек!

С. ЕЛМУРАТОВ,
Журналист.

САЛЫҚ—МӘМЛЕКЕТ ҚАЗНАСЫН ТОЛТЫРЫЎДЫҢ ТИЙКАРҒЫ ТУТҚАСЫ

ҚЫСҚАША АНЫҚЛАМА

Бахмурат Сейтмуратов 1959 жылы Кегейли районының Куйбышев аўыллық кеңесинде жумысшы шаңарағында туўылған. Орта мектепти питкергеннен кейин 1975—76 жылларда туўылған аўылында бөлим бухгалтериниң жәрдемшиси болып ислеген. 1977—81 жылларда Нөкис мәмлекетлик университетиниң «Бухгалтериялық есап» факультетин питкерип, соң халық хожалығының хәр қыйлы тараўларында бухгалтер, ал, - 1992 жылдың сентябрь айынан баслап Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик салық бас басқармасында дәслеп бас салық инспекторы, бөлим баслығы, 1993 жылдың май айынан баслап басқарма баслығының биринши орынбасары болып ислеген.

1996 жылдың ноябрь айынан берли ол Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик салық бас басқармасының баслығы болып ислеп киятыр.

Хабаршымыз Бахмурат Сейтмуратовқа жолығып, қызықтырған бирқанша сораўларға жуўап алды.

— Сиз, буннан бурын да есап-санақ жумысларында, салық органларында ислегенсиз. Салықлардың бюджетти байытыўдағы әхмийетли ўазыйпалары ҳаққында айтсаңыз?

— Салық органы — бул мәмлекетимиздиң өз ғәрезсизлигине ерискен дәўир менен бир ўақытта жаңадан дүзилип, өз алдына бир системаға айланған, мәмлекет экономикасын беккемлеп, қазнасын толтырыўшы тийкарғы орган болып есапланады. Сонлықтан да, салық органы республикамыз Президенти пәрманлары менен ҳүкимет қарарларының орынланыўын қадағалаўшы, нызам талапларына муўапық жумыс алып барыўшы бирден-бир орган. Өз гезегинде бул бизиң алдымызға үлкен ўазыйпаларды ҳәм жуўапкершиликти жүклейди.

Ҳәзирги өтиў дәўиринде ушырасып атырған экономикалық қыйыншылықлар, атап айтқанда, салық төлеўши айырым юридикалық ҳәм физикалық тәреплердиң финанс жағдайларының төменлиги, олардың банктеги есап бетлеринде пул қәрежетлериниң жетиспеўшилиги, ислеп шығарылған (сатылған) өнимлерге, исленген, орынланған жумыс көлеми менен хызметлерге өз ўақтында пул қәрежетлериниң келип түспеўи себепли бириншиден; хызметкерлерге айлық мийнет ҳақының кешиктирилип бериливи, екиншиден олардың мәмлекет алдындағы салықлардан қарызын төлеўиниң кешиктирилиўи салық хызметкерлерин үлкен тәшўишке салмақта. Деген менен, өз ўақтында төленбеген салықларға нызам талапларына муўапық ҳәр бир кешиктирилген (төленбеген) күнге үстеме (0,15 процент) есапланады. Сонлықтан да өз ўақтында салығын төлеў, қосымша шығынға жол қоймаў—бул ҳәр бир мәкеме, кәрхана ҳәм тараў басшыларының әдиўли ўазыйпасы екенлигин. ескертип өтиў орынлы болады.

— Өткен 1996 жылда республика бюджетин толтырыўда белгиленген болжаў көрсеткишлери қалай орынланды? Бул тапсырманы барлық районлық ҳәм қалалық мәмлекетлик салық инспекциялары толығы менен бәржай ете алды ма? Салық түрлери бойынша тапсырма улыўма қай дәрежеде орынланды? Ал, тапсырманың үзилиске түсиў себеплерин неден деп есаплайсыз?

1996 жылда бюджетке белгиленген салықлар ҳәм басқа да төлемлер бойынша болжаў көрсеткиши 102,9 процентке орынланды ҳәм бул бойынша белгиленген тапсырма барлық районлық ҳәм қалалық мәмлекетлик салық инспекциялары тәрепинен толығы менен бәржай етилди. Мәмлекет қазнасын толтырыўға айрықша үлес қосқан Нөкис, Тақыятас, Беруний қалалық ҳәм Елликқала, Қанлыкөл, Шымбай районлық мәмлекетлик салық инспекциясы хызметкерлери менен қала ҳәм район ҳәкимлерине өз миннетдаршылығымызды билдиремиз. Бирақ, бюджетке белгиленген тапсырма мүлк салығы бойынша —83,9 процентке, жер салығы — 68,0 процентке, транспорт ийелеринен өндирилетуғын салық-92,4 процентке, суў төлеми — 99,3 процентке ҳәм мәмлекет мүлкин сатыўдан түскен төлем 61,3 процентке ғана жетип қалды.

— Кейинги жылларда республика Президенти И. Ә. Кәримовтың ҳәм республика ҳүкиметиниң бир қатар пәрманлары менен қарарлары тийкарынан төлем тәртибин беккемлеў, есап-санақ жумысларын жақсылаў ҳәм бул мәселеде нызамлылықты беккемлеўге қаратылған. Бул пәрманлар менен қарарлар республика экономикасын беккемлеўде, нызамлылықтың үстинлигин тәмийинлеўде үлкен әҳмийетке ийе.

Атап айтқанда, Президентимиздиң 1995 жыл 12 майдағы пәрманының орынланыўын қадағалаў бойынша өткен жылы 1476 мәкеме ҳәм кәрханаларда тексериў жүргизилгенде соннан 433 мәкеме ҳәм кәрханада мүддети өтип кеткен 3003115,0 мың сом дебиторлық қарызлар ҳәм 331 мәкемеде 15 процентлик алдын-ала шәртли төлемсиз 1608689,3 мың сомлық товар жибериў фактлары анықланды. 652 басшы хызметкерлерге 1152,2 мың сомға ҳәкимшилик жәриймалары қолланылды. Ал, 1996 жыл 9 августтағы пәрманының орынланыўын қадағалаў 1996 жыл жуўмағы бойынша жүргизилген тексериўде республиканың «Пахта-банк» системасы бойынша Кегейли, Беруний, Қанлыкөл, Мойнақ районлық бөлимлеринде, сондай-ақ «Тадбиркорбанк» системасының Қанлыкөл, Беруний районлық бөлимлеринде салық органларының инкасса поручениелерин өз ўақтында орынламағаны ушын улыўма ҳәммеси болып 283,7 мың сом муғдарында өсим (пения) есапланылды.

Сондай-ақ, Министрлер Кабинетиниң 1996 жыл 8 ноябрь № 387 қарарының орынланыўын басшылыққа алып, усы жылғы бир ярым айдың ишинде өз ўақтында салығын төлемегени ушын 19 материал хожалық судына өткерилди. Олардан Тақыятас қаласынан ХАТП-15, АТП-109, АО «Электроаппарат», Нөкис қаласынан «Агрозапчасть», Шоманайдан АО «Агромашсервис», Қараөзектен № 91 автокәрхана, гербиш заводы ХАТК, УС «Берунийводстрой», Берунийден № 28 ХАТП, ХУСМ, Шымбайдан № 7 автобаза, № 5 СПМК, Шымбай ПМК сы, сондай-ақ, Беруний темир-бетон буйымлары заводы, Хожелидеги «Речфлот» ҳәм тағы да басқаларды атап көрсетиўге болады. Алдағы ўақытта бул жумысларды және де күшейтемиз ҳәм мәкеме, кәрхана басшыларынан нызам талапларының сөзсиз орынланыўын талап етемиз.

— Салық нызамларының орынланыўын қадағалаў барысында өткен жылы нызам тәртибин бузыўдың қандай фактлери ушырасты?

—Өткен жылы салық нызамларының орынланыўын қадағалаў мақсетинде 3854 мәкеме ҳәм кәрханаларда тексериў жүргизилди. Соннан 1625 инде салық нызамларын бузыў фактлери анықланды. Тексериў жуўмағы бойынша 68629,2 мың сом салықлар бюджетке қайта есапланылды. 53061,8 мың сомға финанс санкциялары қолланылды ҳәм нызам бузыўға жол қойған 3283 басшы хызметкерге 4158,0 мың сом муғдарында ҳәкимшилик жәриймалары салынды. Мине, усы цифрлардың өзинен-ақ, көрип отырғанымыздай айырым тараў ҳәм мәкеме, кәрхана басшылары еле де болса нызам бузыўға жол қойып, ақыбетинде өзи ислеп атырған мәкемени үлкен экономикалық зыянға ушырады. Олардан 436 мәкеме ҳәм кәрханалар тексерилип, соннан 319 ында ҳәр қыйлы нызам бузыўшылық фактлери анықланды. Мәселен, «Аралсуўқурылысы» қәнигелестирилген бирлеспесине қараслы 129 мәкеме ҳәм кәрханалар тексерилип, 108 инде нызам бузыў фактлери анықланды. Бюджетке қосымша 10965,2 мың сом қайта есапланылды, 4961,5 мың сом финанс санкциясы қолланылды. «Узнефтегаз» корпорациясына қараслы 18 кәрхананың 10 ында нызам бузыў фактлери анықланды. 9958,0 мың сом бюджетке қайта есапланылды. 1397,5 мың сомға финанс санкциясы қолланылды. Буған усаған фактлер «Узагрострой» системасында, «Узсельхозснабремонт» бирлеспесинде, «Ресзаготторг»та, «Узпромстройматериалы» кәрханаларында, «Узмелиорация ҳәм суў хожалығы» және «Узоптобиржеторг» кәрханаларында көплеп ушыраспақта.

Соның менен бир қатарда салық органларында есапқа алынған исбилерменлик пенен шуғылланыўшы 8426 пуқараға турақлы түрде тексериў жүргизилип, нәтийжеде 2329 пуқараға салық нызамларын бузғанлығы ушын 1698,5 мың сом муғдарында ҳәкимшилик жәриймалары қолланылды. Саўда ҳәм халыққа хызмет көрсетиўши 956 кәрхана ҳәм 2179 саўда орынларына тексериў жүргизилип, соннан 501 кәрхана ҳәм 1273 саўда орынларында нызам бузыў фактлери ушырасты. 64 факт бойынша ис материаллары прокуратураға, 17 материал ишки ислер органларына, 18 материал суд органларына өткерилди. 1250 жуўапкерли хызметкерге 1365,2 мың сом муғдарында ҳәкимшилик жәриймалары салынды. Сондай-ақ, Министрлер Кабинетиниң 1996 жыл 5 марттағы №82 «Базарлардың жумысын ҳәм оларды басқарыўды тәртипке салыў илажлары ҳаққында»ғы қарарын орынлаў мақсетинде ҳуқық қорғаў органлары менен системалы рәўиште тексериўлер алып барылмақта. Деген менен салық нызамларының орынланыўын қадағалаў талапқа толық ылайық деп айта алмаймыз. Алдағы ўақытта инспекторларға деген талапшаңлық және де артырылады.

— Үстимиздеги жылда салық системасында қандай өзгерислер бар?

— Өткен жылдың ақыры, үстимиздеги жылдың басында салық системасында бир қанша өзгерислер пайда болды. Республика Президентиниң жоқарыда көрсетилген пәрманлары ҳәм Министрлер Кабинетиниң қарарларының шыққан сәнелерине ҳәм оның атамаларына бир дыққат бөлиң. Мине, усылардың өзи салық системасындағы өзгерислер ҳәм жаңалықларды аңлатады. Сонлықтан да, булардың барлығына қайта түсиник берип отырыў шәрт емес шығар деп ойлайман.

СУД ЗАЛЫНАН

МИЛЛИЙЛИГИМИЗГЕ ЖАТ ИЛЛЕТ

Халқымызда «тойлар тойларға улассын» деген даналық бар. Ҳәр қандай тойда жақсы нийетлер ҳәм тилеклер менен пәтия да бериледи. Бул бизиң ата-бабаларымыздан мийрас болып киятырған миллий дәстүримиз. Оған садық болған халқымыз өзлериниң өмириндеги қуўанышларын да усы бийбаҳа салт-дәстүрлерди бәрҳама басшылыққа алып барған. Қызлар қыз жеңгеси, ал жигитлер болса, жигит ағасы менен тойларға барған. Биз оны халқымызға жақсы белгили «Қызлар үйге кир» ҳәм «Айтыс» қосықлардан жақсы билемиз.

Бүгинги күни сол миллий үрп-әдет, салт-дәстүрлеримиз қандай дәрежеде иске асырылып атыр?—деген сораўды Тақыятас қалалық судының судьясы Р. Ражаповға мурәжәт еткенимизде, ол төмендеги мысалларды бул сораўға жуўап ретинде айтып берди;

Жақында Тақыятас қалалық халық судында ашық суд мәжилиси болып өтти.

Онда Шонкиев Қонай исимли жигит 1996 жылы 20 июль түнги саат 22-30 лар шамасында мәс ҳалында, тойдан қайтып киятырған А. Е. исимли қыздың намысына тийип, 118 ст. 2 бөлими «Г» пункти менен, 119 ст. бөлими «Б, Г» пункти менен айыплы деп табылды. Өз. Р. ЖК. ның 118 ст. 2 бөлими менен 7 жылға, Өз. Р ЖК. 119 ст. 2 бөлими «Б, Г» пункти менен 10 жылға, ӨзР ЖК ның 59 статьясына аса улыўма өтейтуғын жазасы 12 жылға еркинен айрылды. Сапарбаев Елдаш бурын еки мәртебе аўыр жынаят ислеп, оннан тийисли жуўмақ шығармаған; Және жынаят ислеў жолына түсти. С. У дың намысына тийген арзасы менен бул жынаятлы ис материаллары менен танысып оны талқылап көрди. Судланыўшы Сапарбаев Елдаш өз айыбын мойынлады. Өз. Р. ЖК ның 118 ст. 2 бөлими «Г» пункти менен 10 жылға ӨзР ЖК ның 119 ст 2 бөлими «Г» пункти менен 7 жылға еркинен айрылды. ӨзР. ЖК. ның 59 ст. қолланып өтейтуғын жазасы 14 жылға еркинен айырылып, ӨзР ЖК. ның 34 ст. қолланып Сапарбаев Елдаш қәўипли рецидивист деп табылды. Жазаны айрықша колонияда өтеў белгиленди.

Және жоқарыда көрсетилген статьялар менен Қурбаниязов Аманжол исимли жигит қыздың намысына тийип 12 жыл еркинен айырыў жазасын алды.

Зорлап намысына тийиў, қастан адам өлтириў, басқыншылық, қурал-жарақ сатыў менен шуғылланыў, нәшебентлик затларды сатыў—булардың барлығы мусылманшылыққа жат иллетлер, Әлбетте, жынаяттың ҳәр бир түри мусылманшылыққа жатпайды.

Судланыўшы жынаятшылар әлбетте суд тәрепинен қылмысына қарсы өз жазаларын алады. Лейкин судтың да жазасы ҳәм өз жолы өзи менен ең жаманы ҳәм ашынарлығы сонда, олар ел, халық, адамлар алдында бир өмир жүзиниң төмен қараўы.

Бундай жарамас қылмысларына тек ғана өзлери ғана емес, ол оннан соңғы әўладлары, перзентлери, қала берсе, аўылына, елатына, қоңсы-қобаларына да сөз келтиреди.

Ҳеш бир ата-ана перзентин жынаятқа қол урыўын қәлемейди. Бирақ, ең ашынарлысы арамызда жынаятшылыққа қол урыў жийи-жийи ушырасып атырғаны адамды ыңжылтады.

Сонлықтан ҳәр бир инсан ата-бабалардың узақ жыллар даўамында басшылыққа алып жасап келген миллий салт-дәстүрлеринен үйрениўи лазым. Айтыўшы ақыл болса, тыңлаўшы дана болыўы шәрт. Өмир адамға бир рет бериледи. Сол өмирдиң қәдирине жетип жасаў керек. Жынаят өзинен өзи келип шықпайды, оның келип шығыўында ҳәр түрли факторлар болады. Оның алдын алып, үгит-нәсият жумысларын жеделли жүргизиў ҳәр бир инсанның парызы.

Елимиз өз ғәрезсизлигин алып, жаңа-жаңа өзлигин танып, шалқып дәўири-дәўран сүрип атырған бир пайытта, миллийлигимизге жат иллетлерге жол қоймаўымыз зәрүр. Дәўир соны бәршемизден талап етип атыр.

Таярлаған: Миясар КАБУЛОВА.

ТАСҚА АЙЛАНҒАН ЖҮРЕК

(ГҮРРИҢ)

Ишки ислер бөлиминде базар күни яки байрам күнлери нәўбетшиликте турған хызметкерлер басқаларға қарағанда көбирек тәшиўиш көреди. Көшеде бийзарылық етип жүрген мәс ҳалындағы жалатайлар да, үйлердиң адамсыз қалыўын күтип жүрген урылар да, тойдан қайтып киятырып төбелескенлер де, базардағы, автобуслардағы қисапырлар да усы күни ҳәрекет етип,ақыр аяғында милицияның араласыўы менен тыным табады.

Бул нәўбетшилик те қәдимгидей болды, базар күни саат 10 ларда нәўбетшиликти жаңа қабыл етип болған ўақта гөне қаладан арза түсти, «тез жетиң, мениң Қумай деген ийтимди арқадағы көшедеги Айтенниң баласы жоралары менен сойып, гөшин сатып жиберипти, терисин, басын Қызкеткен каналына таслаўға баратырғанда услап алдым, тез жетпесеңиз бул баланы ийттиң басына қосып Қызкеткенге ылақтыраман»... Ийт урылары еле түсиник хатларын жазып болмай атырып-ақ телефон шырылдады:

«Бизлердиң үстимиздеги қоңсымыздан бир хабар алың. Түни менен қыз апасының туўылған күнин өткерген сиңлилери, инилери, бажалары азаннан бери төбелесип, биреўлери байбайлап атыр...»

Изинше және қоңыраў.

«Саманбайдағы Ақбеткей көшесиниң мәканкомыман. Мен түнде Бекназаров Бекполаттың тойының топ тарқатарынан шаршап уйықлағанымды билген биреўлер малханамның диийўалын қулатып байлаўлы сыйырымды бузаўы менен жетелеп кетипти. Мал сатып алып кетип баратырғанларды, көликлерди иркип тексере көриң».

Таң азанда қаланың шетиндеги поселкадан тәшиўишли шақырық түсти:

Алға көшесинде турыўшы, бурынғы белгили пахтакеш, райком секретары болып ислеген Рахимовтың 18 жасар қызы асылып, жаны қаслық етипти.

Қыз өзиниң майда-шүйде затлар қойылған, әйнеги ашық дәнханада асылыпты. Ол босап қалған газ балонының үстине минген, сөйтип гөш салып қоятуғын табақты жибинен босатып алып, гүрмек шалып мойнына салған...

Ўақыя болған жерге келген прокуратура хызметкерлери, врач экспертлер Рахимовқа кеўил айтты.

Ол қызының денесин медициналық тексериўге бермейтуғынлығын, денесин жаралатып тексериўдиң енди пайдасыз екенлигин түсиндиргенде ҳеш ким оған қарсы келе алмады.

— Бүгин түстен қалдырмай жерлеўимиз керек, деди ол өз шешимин айтып. Биз бул қалаға жақында көшип келдик, өлини сақлап қойған бизиң туўысқанларымыз арасында айып болады...

Ўақыя болған хананы қорғап, ҳеш кимди киргизбеў оператив нәўбетшиниң жәрдемшиси милиция лейтенанты Мақсет Өтемуратовқа тапсырылған еди. Ол усы дәнханаға қарап турып, ҳәўлиде жайылып жүрген таўықлардың биреўиниң әйнек орны арқалы ишке киргенин, асыўлы турған себеттиң ишине барып жатқанын көрди. Арадан бираз ўақыт өткен соң себетке кирип жатқан таўық ғоқоқлап өзиниң мәйек туўғанын билдирер еди. Бул көриниcти көрип турған Мақсет таўықтың уясын көрген ўақта азаннан берли шай ишпегенлиги ядына түсип, аш болғанын сезди. Балалығы, аўылы ядына түсип, көз алдына бирме-бир елеследи.

Мақсеттиң үйиндеги патты-саттыны жыйнап қойған қораның ишинде гөне себет илиўли туратуғын еди. Мақсет тап усындай бәҳәр күнлериниң биринде сол себеттиң ишинен көплеген мәйек таўып алды. Үйдеги таўықлардың үшеўи сол себетке туўып қайтады екен. Баланың аты-бала да Мақсет мәйеклерди шийкилей ийне менен тесип ишетуғын еди. Ҳәзир де соны ислесе болады, бул қорқынышлы қораға ҳәзир ҳеш ким де жақынлап атырған жоқ.

... Мақсет артық шыдай алмады. Себеттиң ишинде турған мәйектиң биреўин «атып жиберейин»—деп дәнхананың ишине кирди де жоқарыдағы ағашлардың шетки биреўиниң шығып турған бир путағына асылып, себеттиң ишине нәзер салды. Себетте төрт-бес мәйек бар екен. Мақсет асылып турған путақтың ағашқа қойылған тусында «қыз асылды» деген жиңишке арқан салбырап турған еди.

Мақсет дәслеп қорққанлығынан арқанға тигилип, соң ол таңланып ағашқа көз тикти. Арқан орнынан жақын арада қозғалмаған, өрмекшиниң арқанға тутастырып қурған уялары бузылмаған. Мақсет жерге секирип түсип қыздың бөлмесин тексерип атырған эксперт криминалист Нийетбайды шақырды. Ол Мақсеттиң гүманланыўын орынлы деп таўып, қайтадан кең түрде көзден өткериў жүргизди.

Қыз бул арқанға асылмаған, егер ол асылған болғанда ағаштағы шаңлар бузылып, арқан қозғалғанда өрмекши салған уялар да бузылар еди. Демек, бул арқан көп ўақыттан бери қозғалмаған, бос турған. Оған ҳеш нәрсе илинбеген.

Қыздың әкеси—«биринши болып өзим көрдим асылып турғанын, арқанды пышағым менен өзим кестим»—деген еди. Лекин тергеў жумыслары бул жерде басқаша түс алды...

...Рахимовтың қызы аўылдағы Қурбан тракторшының баласы менен дослаcып, муҳаббат сезимлери бул еки ашықты бир адам дәрежесине ертелеў жеткерди. Қыздың бул жигитке турмысқа шығыўына қыздың анасы разы, лекин әкеси үзил кесил қарсы. Себеби қызын қарапайым биреўге бериў әке ушын ар көринди. Оның үстине қыздың ҳәмледар екенин еситип, өз алдына усы қара нийетин мақсет етип қойды. Рахимов өз қызын төсегинде жатқан жеринде жипек белбеў менен буўып өлтирген еди. Қызын асылып өлдиге шығарыў ушын дәнханадағы бурыннан жоқарыға байлаўлы турған жипти газ баллонына минип турып шама менен өлшеп кесип алып, жиптиң уш бетин қызының мойнына байлады. Қыздың аяқ кийимин дәнханада қалдырды. Мақсетин әмелге асырып болған соң ғана тез жәрдем шақырды.

Рахимов дәнханадағы илдириўли турған себеттиң ишинде мәйек бар екенлигин, және бақлаўда турған милиция лейтенантының шийки мәйек жейтуғынлығын қайдан билсин?...

Ол өзиниң алақандай жүрегиниң тасқа айланып кеткенлигин қамақта жатырғанында ғана түсинди. Оның көзи я күндиз болып, я түнде болып уйқыға илинер емес. Себеби оның көз алдында —«Әкежан, мениң не жазығым болды? Өз қолың менен перзентиңди өлтириўге қалай ғана жүрек ете алдың? Ақыры мен сениң перзентиң емеспен бе әкежаным-аў?»—деген жүзи көз жаслары менен жуўылған қызы турар еди.

Ж. ӨТЕНИЯЗОВ.

ТАЛАПШАҢЛЫҚ КЕРЕК

Қанлыкөл районлық Мәмлекетлик Салық инспекциясы 1996-жыл даўамында белгиленген ис жобалары тийкарында жумыс алып барып, салық түсимлери бойынша болжаў көрсеткишин 112,3 пайызға орынлады. Ал белгиленген жобадан артық 1805,7 мың сум салық мәмлекет қазнасына түсирилди. Яғный жобадағы 68212 мың сум орнына 71017,7 мың сум болып орынланды. Деген менен салықтың 3 түринен жоба орынланбай қалды.

Кәрханалардан өндирилетуғын мүлк салығы 78,8 процентке;

Жер салығы 56,6 процентке; транспорт салығы 67,0 процентке орынланбады. Буның орынланбаўының бир қатар бас себеплери тийкарынан усы салықларды төлеўши кәрханалардың есап бетинде пул болмаўынан болды. Районлық салық инспекциясы тәрепинен 1996-жылы 129 физикалық тәреп дизимге алынды. Усы салық төлеўшилерге 41-мәртебе рейдлер шөлкемлестирилди. Тексериў нәтийжесинде, 42-акт дүзилип қәте кемшиликлерди жиберген 22 пуқараға 13,6 мың сум муғдарында ҳәкимшилик жәрийма салынды.

Жергиликли салықлар бойынша районда өткен жылы 5130 хожалыққа 1845,0 мың сум жер салық, 3401 хожалыққа 263,8 мың сум мүлк салығы, 994 хожалыққа 418,9 мың сум транспорт салығы салынып, 186,1 мың сум өндирилмей қалды. Бул бойынша олардың мийнет ҳақысынан услап бюджетке өндириў илажлары исленди.

Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинетиниң 1996-жыл 2-июльдеги «Нақ пул қаржыларының эмиссиясын қысқартыў илажлары», ҳаққындағы №230 қарар бойынша районлық мәмлекетлик салық инспекциясы тәрепинен 25 мәртебе тексерилип, 22 тексериўде ҳәр түрли қәте-кемшиликлер анықланып нызам бузыўға жол қойған 22-лаўазымлы хызметкерлерге 62,3 мың сум жәрийма салынды.

Салық төлеўшилер менен салық нызамларында өзгерислер ҳәм соңғы шыққан пәрманларға кең түсиник берилди. Он мәртебе кәрханалар менен мәкемелер ўақтында зәрүрли есап китапларын нызамға сай тапсырмағаны ушын банктеги есап бети ўақтынша жаўып турылды, ҳәм тийисли шаралар көрилди. 1996 жыл даўамында бир рет радиодан, 3-рет жергиликли газетадан салық нызамларының өзгерислери ҳаққында мақалалар жәрияланды. Районлық Мәмлекетлик салық инспекциясында 19 тийкарғы, 3 техник хызметкер ислейди. Ислеўши хызметкерлердиң 63 проценти жоқары мағлыўматлы. Жуўмақлап айтқанымызда бизиң салық инспекция хызметкерлеримиз өзлериниң ўазыйпалы жумысларынан нәтийжели жуўмақ шығарыў ушын талапшаңлық пенен хызмет ислеп атыр.

Аяпберген ТАЖЕТОВ.
Қанлыкөл районлық Мәмлекетлик Салық инспекциясының баслығы.

ҚРИИМ баспа сөз орайы хабарлайды

8 май күни саат 15.30 да Нөкис қаласы пуқарасы Қ. Қурбаниязов мәс ҳалында «Восток» кинотеатрының артында, Кегейли районы пуқарасы А. Сипатдиновты урып 100 сум пулын ҳәм кийимлерин тартып алған. Басқыншы Қ. Қурбаниязов усланып, тергеў жумыслары алып барылып атыр.

* * *

11 май күни саат 23.30 да белгисиз адамлар, Нөкис қаласы, 23 киши районға барған тез жәрдем автомашинасының аккумуляторын урлап кеткен. Оператив қыдырыў нәтийжесинде, 5 пуқара усланды. Ҳәзирги ўақытта тергеў жумыслары алып барылмақта.

* * *

12 май күни саат 18 лер шамасында «Бестөбе» посёлкасына баратырған автобус ишинде, белгисиз адам усы посёлка турғыны А. Қайпановтың 1200 сум пулын қорқытыў жолы менен тартып алған. Бул тонаўшы Нөкис қаласы турғыны Ш. Разанов екенлиги анықланды.

* * *

Республикамыз аймағында алып барылып атырған «Қара дәри» операциясы барысында наркотик затларды сақлаўдың 3 факти анықланды. Нөкис қаласында жасаўшы пуқараның қалтасынан 0,7 гр. тирек ҳәм Қызылқум көшесинде жасаўшы пуқараның жер участкасынан 13,6 квадрат метр жерге егилген көкнар өсимлиги табылды ҳәм жоқ етилди.

ПСИХОЛОГ МАСЛАҲАТИ

1. Хотиржамликни истасангиз доимо бирон юмуш билан машғул бўлинг. Фаол бўлмоқ руҳ тетиклиги учун энг яхши даво.

2. Беҳудага асабийлашманг. Ҳеч қачон майда-чуйда нарсалар вақтингизни барбод этишга йўл қўйманг. Билингки, улар ҳаётингиздаги чумолилар холос.

3. Ҳаётингиздаги безовталикни бартараф топтириш учун катта рақамлар қонунини қўлланг. Ўзингиздан сўранг, бу ҳодиса содир бўлиши эҳтимоли қай даражада?

4. Маълум ҳолатни, ҳодисани ўзгартира олмаслигингизни билгансиз, уни шундайлигича қабул қилиб қўя қолинг ва айтинг-ки, бу шундоқ, асло ўзгача бўлиши мумкин эмас. Тан олинг, яъни тақдирга тан беринг,

5. Безовталигингизни чегараланг. Азиятингиз ўша ташвишга яраша бўлсин. Асло ундан ошириб юборманг.

6. Чарчашни кутмасдан ҳордиқ чиқаринг.

7. Ишда ҳам бироз дам олишга одатланинг.

8. Агар сиз уй бекаси бўлсангиз, соғлиқ ва ташқи кўринишингизни авайлаш учун асло асабийлашманг.

9. Қуйидаги тўртта меҳнат таомилини қўлланг.

а) Ёзув столингизни ҳозирги муаммолар учун зарур бўлмаган барча қоғозлардан ҳоли этинг.

б) Ишингизни энг муҳимидан бошланг.

в) Агар олдингизда муаммо пайдо бўлса, унга етарли далилларингиз бўлса, зудлик билан ҳал этинг.

г) Ишингизни ташкил этишга ўрганинг. Бошқаларга ҳам масъулиятни ҳис эттиришни ва назорат этишни унутманг.

10. Чарчоқ ва ташвишнинг олдини олиш учун ёки уни енгиш учун шижоат билан меҳнат қилинг.

РЎЗНОМА ХИЗМАТИНГИЗДА

Адлия ва суд идоралари, прокуратура, ички ишлар, адвокатура ҳамда солиқ инспекцияси, божхона ва бошқа юридик ташкилотлар, корхоналар, барча-барча жамоатлар фаолияти ўз соҳифаларида мунтазам ёритиб ҳуқуқий таълим самарадорлигини оширишга камарбаста бўлган «Адам ҳәм Нызам» «Инсон ва қонун» ҳуқуқ газетасига 1997-йил учун обуна давом этмоқда.

Таҳририят.

«АДАМ ҲӘМ НЫЗАМ»

ШӨЛКЕМЛЕСТИРИЎШИЛЕР; Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әдиллик Министрлиги ҳәм Ишки ислер Министрлиги

Газета А-3 форматында пусқасы 6465. 566 буйыртпа менен басылды.
Газета айына 3 мәртебе шығады.

Бас редактор Роза КӨБЕЙСИН қызы.

Редакцияның жәмийетлик кеңесгөйлери:
Парахат АЙТНИЯЗОВ, Сейтназар ЕРЖАНОВ Батыр МАТМУРАТОВ, Халмурза МАМУТОВ, Фархад НИЗАМОВ, Азат НУРЖАНОВ, Жаңабай САДЫҚОВ, Жаңабай ШЫЛМАНОВ, Замира ШАМУРАТОВА, Ҳакимбай ҲАЛИМОВ.

Мәкан жайымыз;
Инд; 742000. Нөкис қаласы
Ғәрезсизлик көшеси № 44 жай.
телефон; редактор; 4—47—59.

Басыўға рухсат етилген ўақты 15. 00
Индекс 64624

Баспасөз бойынша Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик комитетиниң Нөкис полиграфкомбинаты